

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
правових позицій
Касаційного господарського суду
у складі Верховного Суду
щодо застосування положень
Кодексу України з процедур банкрутства

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за квітень – червень 2022 року

ЗМІСТ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	7
1. Порядок розгляду спорів, стороною в яких є боржник (стаття 7 КУзПБ)	7
Щодо особливостей розгляду справи за позовом із майновими (грошовими) вимогами до боржника після відкриття провадження у справі про банкрутство відповідача	7
Щодо підсудності господарському суду спорів, які виникають у відносинах неплатоспроможності боржника та раніше розглядалися в порядку іншого судочинства	8
Щодо розгляду спору, в якому боржник не є стороною, у межах справи про банкрутство боржника	8
Щодо підвідомчості розгляду спорів за участю контролюючого органу	8
Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з відмовою позивача (арбітражного керуючого) від позову	9
Щодо залучення розпорядника майном боржника до розгляду справи позовного провадження в межах справи про банкрутство	9
II. БАНКРУТСТВО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ	11
1. Провадження у справі про банкрутство	11
Відкриття провадження у справі про банкрутство (статті 38, 39 КУзПБ)	11
Щодо обов'язку суду на стадії відкриття провадження у справі про банкрутство дослідити підстави виникнення боргу та докази, що їх підтверджують	11
Щодо доведення обставин спроможності боржника виконати свої зобов'язання і погасити заборгованість	11
Щодо відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою органу доходів і зборів	12
Забезпечення вимог кредиторів (стаття 40 КУзПБ)	12
Щодо вжиття заходів для забезпечення вимог кредиторів шляхом зупинення електронних торгів із реалізації нерухомого майна боржника у виконавчому провадженні	12

Визнання недійсними правочинів боржника	13
Щодо вчинення оспорюваного правочину на шкоду кредиторам	13
Щодо застосування до спірних правовідносин у межах справи про банкрутство, провадження в якій відкрито 24.12.2019, положень статті 20 Закону про банкрутство чи статті 42 КУзПБ до правочину, укладеного 24.01.2018	14
2. Розпорядження майном боржника	15
Щодо визнання грошових вимог конкурсного кредитора – резидента до боржника, які ґрунтуються на рішенні Міжнародного комерційного арбітражу	15
Щодо грошових вимог банку до боржника в частині нарахованої винагороди за користування кредитом	15
Щодо визначення розміру забезпечених кредиторських вимог та включення їх окремо до реєстру	15
Щодо заперечень кредитора боржника стосовно визнаних судом грошових вимог іншого кредитора боржника	16
Щодо оспорювання виконавчих дій у зведеному виконавчому провадженні з виконання виконавчих документів про стягнення з боржника заборгованості з виплати заробітної плати	17
Щодо переходу до наступної судової процедури	17
3. Ліквідаційна процедура	18
Щодо поширення положень частини першої статті 59 КУзПБ на заявлені в ліквідаційній процедурі грошові вимоги Фонду соціального страхування України у вигляді капіталізованих платежів	18
Щодо нарахування пені на суму податкового боргу, стягнутого рішенням суду, та застосування спеціального строку давності	19
Щодо виключення з реєстру вимог кредитора – юридичної особи у зв'язку з її ліквідацією	19
Щодо заперечень кредитора стосовно затвердження господарським судом звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу	20
Щодо повноти вчинених ліквідатором дій і наявності підстав для затвердження звіту ліквідатора й закриття провадження у справі	21

Щодо ухвалення судом рішення про ліквідацію боржника та затвердження звіту ліквідатора без визначення джерел оплати послуг попереднього арбітражного керуючого	22
Щодо умов, розміру та підстав виникнення в арбітражного керуючого права на отримання додаткової грошової винагороди	22
III. ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ	24
Щодо підстав та умов застосування до боржника процедури реструктуризації боргів і порядку розгляду й затвердження плану реструктуризації заборгованості фізичної особи з урахуванням особливостей, визначених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ	24
Щодо наявності в суду права змінювати наведені боржником у заяві про його неплатоспроможність нормативні підстави для відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність	27
Щодо звернення контролюючого органу з кредиторськими вимогами за зобов'язаннями, які виникли під час здійснення фізичною особою господарської діяльності	28
Щодо застосування абзацу дев'ятнадцятого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ (особливість реструктуризації боргів боржника, яка встановлюється судом)	28
Щодо особливостей правового регулювання інституту неплатоспроможності фізичних осіб. Роль арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність фізичної особи. Закриття провадження у справі про неплатоспроможність у межах судової процедури реструктуризації боргів боржника	29
Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи в разі, якщо господарським судом не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника	32
Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи у зв'язку з тим, що до боржника не висунуто кредиторських вимог	33
Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи на підставі пункту 1 частини сьомої статті 123 КУзПБ	33

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи на підставі пункту 2 частини сьомої статті 123 КУзПБ	33
IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ	35
Щодо закриття провадження у справі про банкрутство державного підприємства, яке перебуває на стадії розпорядження майном, із застосуванням положень Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України “Про перелік об’єктів права державної власності, що не підлягають приватизації”»	35
Щодо закриття провадження у справі про банкрутство державного підприємства, яке перебуває на стадії ліквідаційної процедури, введеної судом 16.10.2018, на підставі положень Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України “Про перелік об’єктів права державної власності, що не підлягають приватизації”», який набрав чинності 20.10.2019	35
Щодо виду судового рішення (ухвали чи постанови) про затвердження звіту арбітражного керуючого про нарахування і виплату грошової винагороди, здійснення та відшкодування витрат	35
Щодо розгляду заявлених вимог позивача, пред’явлених у межах справи про банкрутство боржника, провадження стосовно якого згодом було закрито	36
Щодо права на оскарження судового рішення у спорі, стороною в якому є боржник, особами, які не брали участі у справі позовного провадження при вирішенні такого спору	36
Щодо процесуальної дієздатності на оскарження судових рішень у справі про банкрутство осіб, грошові вимоги яких до боржника не визнані судом	37
Щодо оскарження в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції про відмову в задоволенні заяви про закриття провадження у справі про банкрутство окремо від рішення суду	38
Щодо касаційного оскарження судових рішень, ухвалених у процедурах банкрутства	38

Перелік уживаних скорочень

ГК України	– Господарський кодекс України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
Закон про банкрутство	– Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України
КУзПБ	– Кодекс України з процедур банкрутства
ПК України	– Податковий кодекс України
ЦК України	– Цивільний кодекс України
ЦПК України	– Цивільний процесуальний кодекс України

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Порядок розгляду спорів, стороною в яких є боржник (стаття 7 КУзПБ)

Щодо особливостей розгляду справи за позовом із майновими (грошовими) вимогами до боржника після відкриття провадження у справі про банкрутство відповідача

Імперативний припис частини третьої статті 7 КУзПБ про передачу справи, стороною якої є боржник, до суду, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство боржника, підлягає реалізації в порядку статті 31 ГПК України невідкладно, після отримання судом, що розглядає справу позовного провадження, інформації про відкриття провадження у справі про банкрутство сторони у спорі.

В ухвалах про передачу/прийняття справи до провадження за підсудністю згідно з пунктом 8 частини першої статті 20, частиною дев'ятою статті 30 ГПК України, статтею 7 КУзПБ господарські суди мають повідомити сторони про порядок її розгляду в межах справи про банкрутство, а якщо предметом позову є майнові (грошові) вимоги до боржника – роз'яснити позивачу обов'язок (право) заявлення та порядок задоволення таких вимог у справі про банкрутство, а також наслідки пропуску строку, встановленого для їх подання статтями 39, 45 КУзПБ.

Приймаючи справу за позовом з майновими (грошовими) вимогами до боржника, господарський суд, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство, з'ясовує питання щодо заявлення позивачем кредиторських вимог в порядку частини першої статті 45 КУзПБ та, якщо таке право ним не реалізоване, призначає справу позовного провадження до розгляду за правилами ГПК України в межах справи про банкрутство відповідача.

Позивач у справі за позовом з майновими (грошовими) вимогами до боржника для задоволення таких вимог, незалежно від стану (стадії) розгляду його позову в порядку статті 7 КУзПБ, повинен подати письмову заяву з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують, в порядку, визначеному статтею 45 КУзПБ, тобто за власною волею трансформувати позовну вимогу у вимогу конкурсного кредитора до боржника в розумінні статей 1, 45 КУзПБ.

Оскільки майнові вимоги кредиторів у розумінні статті 1 КУзПБ не тотожні позовним майновим вимогам (предмет позову) до боржника, які підлягають розгляду в порядку статті 7 КУзПБ, суд не може на власний розсуд трансформувати позовні вимоги у вимоги до кредиторів, що подаються відповідно до статті 45 КУзПБ.

Рішення про задоволення вимог позивача у такій справі (позовного провадження), що набрало законної сили в порядку ГПК України, саме по собі не є підставою для набуття статусу конкурсного кредитора та внесення відповідних відомостей до реєстру вимог кредиторів, а отже, і задоволення таких вимог у процедурах банкрутства, адже не є результатом визначеного законодавцем процесуального порядку визнання і задоволення вимог кредиторів у справі про банкрутство – ухвалою суду за результатами розгляду заяви кредитора про визнання грошових вимог до боржника в порядку реалізації норм спеціального закону – статей 39, 45 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.04.2022 у справі № 925/162/20(711/6697/19) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103952868>.

Щодо підсудності господарському суду спорів, які виникають у відносинах неплатоспроможності боржника та раніше розглядалися в порядку іншого судочинства

Особливістю провадження у справі про банкрутство є те, що врегулювання правовідносин неплатоспроможності боржника вимагає поєднання в одній процедурі як цивільних, так і адміністративних правовідносин щодо його майна (майнових прав) з метою якнайповнішого задоволення у ній вимог кредиторів – приватних осіб та контролюючих органів з грошовими вимогами до боржника у черговості, визначеній КУзПБ.

Застосувавши принцип концентрації у справі про банкрутство низки майнових та немайнових спорів, КУзПБ розширив підсудність господарському суду спорів, які виникають у відносинах неплатоспроможності боржника та раніше розглядалися судами інших юрисдикцій.

Тому за наявності відкритого щодо боржника провадження у справі про банкрутство розгляд його скарги на дії державного виконавця з примусового виконання рішення районного суду підпадає під регулювання статті 7 КУзПБ і належить до юрисдикції господарського суду, який здійснює провадження у справі про банкрутство такого боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 27.04.2022 у справі № 27/1046 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104115378>.

Щодо розгляду спору, в якому боржник не є стороною, у межах справи про банкрутство боржника

Стаття 7 КУзПБ пов'язує участь боржника у спорі саме як сторони такого спору. Інша участь боржника у спорі унеможливорює розгляд такого спору в межах справи про банкрутство за правилами статті 7 КУзПБ

Кредитор відповідно до положень КУзПБ не наділений правом вимоги до порушника прав боржника щодо повернення майна до ліквідаційної маси банкрута. Водночас кредитор боржника може мати похідний інтерес у поверненні майна до ліквідаційної маси банкрута, що реалізується в межах процедури банкрутства боржника, в якій ліквідація здійснюється під контролем кредиторів, зокрема контролем за вжитими ліквідатором заходами у ліквідаційній процедурі, шляхом звернення до суду в порядку частини шостої статті 61 КУзПБ зі скаргою на дії (бездіяльність) ліквідатора.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 1-23-32/135-08-4825 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105011724>.

Щодо підвідомчості розгляду спорів за участю контролюючого органу

Системний аналіз пункту 8 частини першої статті 20 ГПК України, статті 7 КУзПБ з урахуванням правової позиції ВП ВС, викладеної в постанові від 21.09.2021 у справі № 905/2030/19(905/1159/20), свідчить, що матеріали справ, які стосуються всіх майнових спорів, стороною в яких є боржник, спорів з позовними вимогами до боржника та щодо його майна, спорів про визнання недійсними результатів аукціону, спорів про визнання недійсними будь-яких правочинів, укладених боржником, спорів про повернення (витребування) майна боржника або відшкодування його вартості відповідно, спорів про стягнення заробітної плати, спорів про поновлення на роботі посадових та службових

осіб боржника, спорів щодо інших вимог до боржника, підлягають надісланню судами до господарського суду, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство, який розглядає спір по суті в межах цієї справи про банкрутство.

Перебування справи у провадженні судових органів, вчинення в ній передбачених законом дій, на думку добросовісного розсудливого спостерігача, виключає необхідність вчинення процесуальних дій, спрямованих на припинення цього процесу, а саме подання заяв про закриття провадження у справі, позовів у порядку іншого судочинства тощо.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 21.06.2022 у справі № 908/6036/14 (908/2674/20) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105011751>.

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з відмовою позивача (арбітражного керуючого) від позову

Частина друга статті 7 КУзПБ визначає підсудність спорів одному господарському суду, який акумулює усі майнові вимоги, стороною яких є боржник.

Отже, розгляд усіх майнових спорів, стороною в яких є боржник у справі про банкрутство, повинен відбуватися саме і виключно господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, в межах цієї справи.

Звернення боржника з позовом в межах справи про банкрутство про стягнення коштів має на меті збільшення його активу, яке в подальшому може вплинути на наповнення ліквідаційної маси або надасть можливість погасити вимоги кредиторів у процедурі санації.

Тож, оцінюючи заяву представника позивача про відмову від позову, поданого в межах справи про банкрутство позивача, стосовно суперечності такої заяви інтересам особи, яку представляє представник, суд має враховувати дотримання балансу публічного та приватного інтересу в контексті процедури банкрутства щодо такого позивача.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.06.2022 у справі № 924/1277/20 (924/636/21) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104849243>.

Щодо залучення розпорядника майном боржника до розгляду справи позовного провадження в межах справи про банкрутство

Розглядаючи справу позовного провадження у межах справи про банкрутство, суд має, як правило, право залучити розпорядника майном боржника до справи. При цьому статус розпорядника майном як третьої особи, що не заявляє самостійних вимог на предмет спору, видається найбільш наближеним до суті відносин, що виникають у межах основної справи про банкрутство між боржником, розпорядником майна, кредиторами та судом. Таке правило кореспондується з нормою абзацу третього частини другої статті 7 КУзПБ, згідно з якою господарський суд розглядає спори, стороною в яких є боржник, за правилами, визначеними ГПК України.

Водночас, розглядаючи конкретну справу позовного провадження у межах справи про банкрутство, суд має вирішити питання залучення розпорядника майном, зважаючи на сутнісний критерій впливу такого залучення на справу про банкрутство та можливість виконання розпорядником його повноважень у справі про банкрутство.

Залучення арбітражного керуючого в такому випадку відповідатиме суті принципу концентрації спорів боржника у справі про банкрутство, оскільки таке залучення сприятиме досягненню мети банкрутства через більш повне встановлення реального майнового стану

боржника та усвідомлення арбітражним керуючим обставин щодо майнового стану боржника.

Проте основною особою у справі про банкрутство, яка має протиставляти свої аргументи позивачеві при заявленому позові у межах справи про банкрутство, є саме боржник, а не розпорядник майна. А розпорядник майна, вбачаючи пасивну роль боржника (його керівника), не позбавлений можливості клопотати перед судом, що розглядає справу про банкрутство, про усунення керівника та покладення виконання відповідних обов'язків на розпорядника майна (абзац другий частини дванадцятої статті 44 КУзПБ).

Водночас розпорядник майна має відігравати певну субсидіарну роль на стороні боржника аби повідомити суду інформацію, яка буде суттєвою з огляду на розгляд справи позовного провадження саме у межах справи про банкрутство.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 23.06.2022 у справі № 926/1275/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104987474>.

II. БАНКРУТСТВО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

1. Провадження у справі про банкрутство

Відкриття провадження у справі про банкрутство (статті 38, 39 КУзПБ)

Щодо обов'язку суду на стадії відкриття провадження у справі про банкрутство дослідити підстави виникнення боргу та докази, що їх підтверджують

Обов'язком ініціюючого кредитора є надання суду достатніх належних доказів існування непогашеного грошового зобов'язання боржника перед кредитором з метою виключення у майбутньому розумних сумнівів інших кредиторів боржника в обґрунтованості відкриття провадження у справі про банкрутство.

Для унеможливлення загрози визнання судом у справі про банкрутство фіктивної кредиторської заборгованості до боржника суд має розглядати заяви з кредиторськими вимогами із застосуванням засад змагальності сторін у справі про банкрутство в поєднанні з детальною перевіркою підстав виникнення грошових вимог кредиторів до боржника, їх характеру, розміру та моменту виникнення. У разі виникнення мотивованих сумнівів сторін у справі про банкрутство щодо обґрунтованості кредиторських вимог на заявника таких кредиторських вимог покладається обов'язок підвищеного стандарту доказування для забезпечення перевірки господарським судом підстав виникнення таких грошових вимог, їх характеру, встановлення розміру та моменту виникнення цих грошових вимог

Тож на господарський суд покладається обов'язок перевірки обґрунтованості вимог ініціюючого кредитора та з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство, що, враховуючи принцип дотримання балансу захисту публічного та приватного інтересів, має здійснюватися судом незалежно від погодження боржником із заявленими вимогами чи, навпаки, пасивної процесуальної поведінки боржника у вигляді неподання ним відзиву на заяву про відкриття відповідного провадження.

Крім того, звернення кредитора до суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство, по суті, є реалізацією ним права на судовий захист власних майнових прав за відсутності належного виконання грошового зобов'язання боржником. Тому кредитор повинен надати суду докази на підтвердження наявності у нього права, яке підлягає захисту, та навести обставини, що є підставою для звернення до суду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.06.2022 у справі № 910/13242/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104977786>.

Щодо доведення обставин спроможності боржника виконати свої зобов'язання і погасити заборгованість

Положення КУзПБ не встановлюють обов'язку для ініціюючого кредитора доводити те, що боржник у справі про банкрутство не має можливості виконати майнові зобов'язання, строк яких настав. Доведення обставин можливості виконати майнові зобов'язання, строк яких настав, покладено саме на боржника, про що свідчить те, що боржник може надати підтвердження спроможності виконати свої зобов'язання та погасити заборгованість (частина третя статті 39 КУзПБ).

Покладення на ініціюючого кредитора обов'язку доведення обставин можливості виконання боржником майнових зобов'язань, строк яких настав, суперечить засадам змагальності сторін

Крім того, наявність майнових активів боржника, в тому числі грошових коштів, має бути предметом аналізу фінансово-господарської діяльності боржника, здійсненого розпорядником майна боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 21.06.2022 у справі № 904/6032/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105069583>.

Щодо відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою органу доходів і зборів

Спеціальним законодавством щодо справляння податків і зборів, окрім стягнення коштів з рахунків платника податків у банках, передбачено й інші заходи погашення податкового боргу за рахунок майна боржника (на підставі відповідного судового рішення), а саме: продаж майна платника податків, яке перебуває у податковій заставі; стягнення коштів; стягнення дебіторської заборгованості платника податків.

Тільки вжиття всіх передбачених податковим законодавством заходів у сукупності, якщо вони не призвели до погашення податкового боргу, може бути передумовою для ініціювання органом доходів і зборів справи про банкрутство боржника на загальних підставах.

Невжиття контролюючим органом сукупності передбачених ПК України заходів щодо стягнення (погашення) податкового боргу до ініціювання цим органом провадження у справі про банкрутство боржника може свідчити про наявність спору про право, який підлягає вирішенню у порядку позовного провадження, зокрема шляхом заявлення контролюючим органом вимог про стягнення коштів з рахунків платника податків (абзац перший пункту 95.3 статті 95 ПК України), надання дозволу на погашення усієї суми податкового боргу за рахунок майна платника податків, що перебуває у податковій заставі (абзаци другий, третій пункту 95.3 статті 95 ПК України), стягнення з дебіторів платника податку, що має податковий борг, сум дебіторської заборгованості (абзаци другий, третій пункту 95.3 статті 95 ПК України).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 31.05.2022 у справі № 917/1234/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104644481>.

Забезпечення вимог кредиторів (стаття 40 КУзПБ)

Щодо вжиття заходів для забезпечення вимог кредиторів шляхом зупинення електронних торгів із реалізації нерухомого майна боржника у виконавчому провадженні

КУзПБ як спеціальним законом визначено особливі різновиди заходів щодо забезпечення вимог кредиторів боржника, які є учасниками провадження у справі, та передбачено право їх застосування як за клопотанням кредитора, так і за ініціативою суду. Водночас загальні принципи застосування забезпечувальних заходів (на будь-якій стадії розгляду справи, якщо їх незастосування може істотно ускладнити ефективний захист порушених прав кредитора як учасника провадження), дотримання доцільності, адекватності та співмірності застосованих заходів мають використовуватися як загальні забезпечувальні норми відповідно до статті 136 ГПК України.

Оприлюднення інформації про продаж майна у виконавчому провадженні є невід'ємним елементом процедури реалізації майна, яка, в свою чергу, є цілісною та завершується реалізацією такого майна на аукціоні в передбаченому законом порядку. Скасування судом електронних торгів спричиняє необхідність повторного їх проведення в цілому.

Тому оприлюднена до відкриття провадження у справі про банкрутство і введення мораторію на задоволення вимог кредиторів інформація щодо продажу майна боржника у виконавчому провадженні не може вважатися стадією продажу майна в розумінні статті 41 КУЗПБ з огляду на скасування судом результатів електронних торгів, одним з невід'ємних елементів та етапів яких є внесення відомостей до Системи інформаційного повідомлення.

З огляду на необхідність попередження продажу майна банкрута поза межами процедури банкрутства, що прямо суперечить положенням закону, ігнорування особами дії мораторію на задоволення вимог кредиторів, обрані ліквідатором заходи забезпечення вимог кредиторів шляхом зупинення електронних торгів з реалізації нерухомого майна боржника у виконавчому провадженні відповідають суті провадження у справах про банкрутство, є розумними, обґрунтованими, співмірними та адекватними, гарантують можливість інших кредиторів отримати задоволення своїх грошових вимог до боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 14.06.2022 у справі № 903/69/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104921603>.

Примітка! На розгляді ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС перебуває справа № 918/1223/21 для формування єдиної правозастосовної практики щодо поширення дії мораторію на забезпечення вимог кредиторів стосовно продажу майна, який розпочався до відкриття провадження у справі про банкрутство / неплатоспроможність боржника, однак не був завершений у відповідному виконавчому провадженні.

Визнання недійсними правочинів боржника

Щодо вчинення оспорюваного правочину на шкоду кредиторам

Договір як приватноправова категорія, що є універсальним регулятором між учасниками цивільних відносин, покликаний забезпечити регулювання цивільних відносин і має бути спрямований на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Договором, що вчиняється на шкоду кредиторам (франдаторним договором), може бути як оплатний, так і безоплатний договір. Приватноправовий інструментарій (зокрема, вчинення договору не для регулювання цивільних відносин і не для встановлення, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків) не повинен використовуватися учасниками цивільного обороту для унеможливлення проведення зарахування зустрічних однорідних вимог.

Вчинення безоплатного договору про відступлення права вимоги, спрямованого на штучне створення підстав для унеможливлення проведення зарахування зустрічних однорідних вимог, свідчить про вчинення такого правочину на шкоду кредиторам та є підставою для визнання його недійсним відповідно до статей 3, 13 ЦК України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 908/1730/18 (908/3089/20) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104827264>.

Укладення договору боржника поза межами «підозрілого періоду» (одного року, що передував порушенню справи про банкрутство), визначеного статтею 20 Закону 13 Рішення, внесені до ЄДРСР, за квітень – червень 2022 року

про банкрутство, та відсутність підстав для застосування статті 42 КУзПБ з огляду на непоширення її дії на правовідносини, що склалися до введення в дію КУзПБ, не виключають можливості звернення зацікавлених осіб (арбітражного керуючого або кредитора) з позовами про захист майнових прав та інтересів з підстав, передбачених нормами ЦК України, ГК України чи інших законів.

Цивільно-правовий договір не може використовуватися учасниками цивільних відносин для уникнення сплати боргу або виконання судового рішення (в тому числі вироку) про стягнення коштів, що набрало законної сили. Тому правопорядок не може залишати поза реакцією такі дії, які хоч і не порушують конкретних імперативних норм, але є очевидно недобросовісними та зводяться до зловживання правом.

Частиною третьою статті 13 ЦК України визначено, що не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах.

Будь-який правочин, вчинений боржником у період настання у нього зобов'язання з погашення заборгованості перед кредитором, внаслідок якого боржник перестає бути платоспроможним, має ставитися під сумнів у частині його добросовісності та набуває ознак фродакторного правочину – правочину, що вчинений боржником на шкоду кредиторам.

Боржник (дарувальник), який відчужує майно на підставі безвідплатного договору на користь свого сина після виникнення у нього зобов'язання з повернення суми позики, діє очевидно недобросовісно та зловживає правами стосовно кредитора, оскільки укладаються договори дарування, які порушують майнові інтереси кредитора і спрямовані на недопущення звернення стягнення на майно боржника. Тому правопорядок не може залишати поза реакцією такі дії, які хоч і не порушують конкретних імперативних норм, але є очевидно недобросовісними та зводяться до суперечливої поведінки й зловживання правом.

Укладення боржником догорів дарування за наявності грошових зобов'язань, зокрема за один рік та три місяця до входження у процедуру банкрутства на користь заінтересованої особи (сина), наслідком чого стало зменшення обсягу майнових активів боржника, підтверджує обставини, що зміст оспорюваних договорів не відповідає критеріям розумності та добросовісності, договори укладені для уникнення сплати боргу або виконання судового рішення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.06.2022 у справі № 916/2762/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104603037>.

[Щодо застосування до спірних правовідносин у межах справи про банкрутство, провадження в якій відкрито 24.12.2019, положень статті 20 Закону про банкрутство чи статті 42 КУзПБ до правочину, укладеного 24.01.2018](#)

Застосування спеціальних норм законодавства про банкрутство є можливим лише за наявності відкритого провадження у справі про банкрутство боржника.

Критерієм для застосування норм статті 42 КУзПБ та статті 20 Закону про банкрутство, зокрема, до заяв, поданих після набрання чинності цим Кодексом, є дата відкриття провадження у справі про банкрутство.

Це означає, що в разі відкриття провадження у справі про банкрутство до 21.10.2019 визнавати правочини боржника слід відповідно до положень статті 20 Закону про банкрутство, а коли відкрито провадження у справі про банкрутство після 21.10.2019, то слід застосовувати положення статті 42 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 910/15018/19 (910/14175/20) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104634854>.

2. Розпорядження майном боржника

Щодо визнання грошових вимог конкурсного кредитора – резидента до боржника, які ґрунтуються на рішенні Міжнародного комерційного арбітражу

Системне тлумачення змісту статей 73–76 ГПК України, статей 2, 45 КУзПБ, частини десятої статті 38 Закону України «Про третейські суди» та статті 14 Закону України «Про міжнародне приватне право» свідчить, що подане кредитором рішення міжнародного комерційного арбітражу не є самостійною підставою для звільнення кредитора від доказування обставин, на які він посилався для обґрунтування своїх грошових вимог до боржника, а встановлені у такому рішенні міжнародного комерційного арбітражу обставини не мають преюдиціального значення, оскільки підлягають доказуванню в загальному порядку.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.06.2022 у справі № 908/3106/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105324918>.

Щодо грошових вимог банку до боржника в частині нарахованої винагороди за користування кредитом

Сторони кредитних договорів (банк і позичальник) погодили їхні умови щодо сплати винагороди та встановили відповідні зобов'язання з урахуванням загальних принципів цивільного законодавства.

Незгода позичальника з умовою договору про нарахування та сплату винагороди на стадії виконання, за відсутності зауважень щодо змісту й умов договору під час його укладення і підписання додаткових угод до договору, не є підставою для визначення умов договору такими, що не підлягають виконанню під час вирішення спору про стягнення заборгованості за цим договором, в тому числі і під час розгляду заяв про грошові вимоги до боржника, оскільки суперечать принципам цивільного законодавства (аналогічна правова позиція викладена в постанові ОП КГС ВС від 19.03.2021 у справі № 904/2073/19).

ЦК України імперативно не визнає оспорюваний правочин недійсним, а лише допускає можливість визнання його таким у судовому порядку. Оспорюваний правочин може бути визнаний судом недійсним за вимогою однієї із сторін або іншої заінтересованої особи (за доведеності порушеного права такої особи), якщо під час вирішення відповідного спору буде доведено наявність визначених законодавством підстав недійсності правочину.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 30.06.2022 у справі № 910/15211/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105034151>.

Щодо визначення розміру забезпечених кредиторських вимог та включення їх окремо до реєстру

Визначення забезпеченого зобов'язання та, відповідно, вимог забезпеченого кредитора, які включаються до реєстру вимог кредиторів у справі про банкрутство, має здійснюватися з урахуванням положень законодавства, яке регулює забезпечення зобов'язань (зокрема, статей 572, 575, 589 ЦК України, законів України «Про заставу», «Про іпотеку»).

Тлумачення норм статей 1, 12 Закону України «Про заставу» та статей 1, 24 Закону України «Про іпотеку» свідчить, що заставодержателем/іпотекодержателем може бути тільки особа, яка є кредитором за основним зобов'язанням. Це пов'язано з тим, що для застави/іпотеки є характерною така властивість як слідування, оскільки застава/іпотека слідує за основним зобов'язанням з метою його забезпечення. Законами України «Про заставу», «Про іпотеку» не передбачено існування конструкції «абстрактної» застави/іпотеки, при якій застава/іпотека існує поза зв'язком із забезпеченням основного зобов'язання. Тобто законодавством не допускається такої конструкції, коли суб'єктом права вимоги за основним договором буде один суб'єкт, який набув право вимоги внаслідок відступлення, а заставодержателем/іпотекодержателем – інший суб'єкт, адже призначенням застави/іпотеки є забезпечення основного зобов'язання.

Визначаючи розмір забезпечених кредиторських вимог та включаючи їх окремо до реєстру, господарські суди повинні застосовувати, зокрема, положення статті 19 Закону України «Про заставу» та статті 7 Закону України «Про іпотеку» і встановити на підставі належних та допустимих доказів, які саме вимоги кредитора, зазначені в його заяві, забезпечені заставою (іпотекою) майна, а також склад і розмір цих вимог.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.06.2022 у справі № 910/12002/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104788375>.

Щодо заперечень кредитора боржника стосовно визнаних судом грошових вимог іншого кредитора боржника

У справі про банкрутство господарський суд не розглядає по суті спори стосовно заявлених до боржника грошових вимог, а лише встановлює наявність чи відсутність відповідного грошового зобов'язання боржника шляхом дослідження первинних документів (договорів, накладних, актів тощо) та (або) рішення юрисдикційного органу, до компетенції якого віднесено вирішення відповідного спору.

Якщо особа вважає, що її права і законні інтереси порушені безпосередньо внаслідок укладення договору, заборгованість за яким включена до складу кредиторських вимог, така особа має право звернутися до суду з позовом про визнання недійсним правочину з метою відновлення своїх прав чи інтересів.

У постанові КГС ВС від 24.11.2021 у справі № 905/2030/19 (905/2445/19) висловлено позицію, що фраздаторним може виявитися будь-який правочин, що здійснюється між учасниками господарських правовідносин, який укладений на шкоду кредиторам. Отже, такий правочин може бути визнаний недійсним в порядку позовного провадження у межах справи про банкрутство відповідно до статті 7 КУЗПБ на підставі пункту 6 частини першої статті 3 ЦК України як такий, що вчинений всупереч принципу добросовісності, та частини третьої, шостої статті 13 ЦК України через недопустимість зловживання правом, на відміну від визнання недійсним фіктивного правочину, лише на підставі статті 234 ЦК України. У такому разі звернення в межах справи про банкрутство з позовом про визнання недійсними правочинів боржника на підставі загальних засад цивільного законодавства та недопустимості зловживання правом є належним способом захисту, який гарантує практичну й ефективну можливість захисту порушених прав кредиторів та боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.06.2022 у справі № 910/14927/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104747547>.

Щодо оспорювання виконавчих дій у зведеному виконавчому провадженні з виконання виконавчих документів про стягнення з боржника заборгованості з виплати заробітної плати

Ураховуючи, що мораторій на задоволення вимог кредиторів не поширюється на вимоги щодо виплати заробітної плати, державний виконавець не має підстав для зупинення виконавчого провадження з виконання виконавчих документів про стягнення з боржника заборгованості з виплати заробітної плати. У зв'язку з цим дії державного виконавця щодо списання коштів з рахунку боржника з метою виконання рішень про стягнення з боржника заборгованості з виплати заробітної плати відповідають вимогам закону.

Ні Законом України «Про виконавче провадження», ні КУзПБ не передбачено обов'язку державного виконавця отримувати в арбітражного керуючого дозвіл на звернення стягнення на кошти боржника за вимогами кредиторів за зобов'язаннями, на які не поширюється дія мораторію.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.06.2022 у справі № 921/574/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104644476>.

Щодо переходу до наступної судової процедури

Зважаючи на положення статті 49 КУзПБ, наявність рішення зборів кредиторів (комітету кредиторів у разі делегування таких повноважень) про перехід до наступної судової процедури і звернення до господарського суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури не є саме по собі безумовною підставою для введення господарським судом ліквідаційної процедури боржника.

Аналіз положень статей 48, 49 КУзПБ свідчить, що господарський суд, проводячи підсумкове засідання у справі про банкрутство, приймає рішення про введення наступної судової процедури щодо боржника, які визначені частиною першою статті 6 КУзПБ із застосуванням судового розсуду.

При винесенні постанови про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури має бути доведено факт неплатоспроможності боржника, як цього вимагає стаття 205 ГК України, відповідно до положень частини четвертої якої суб'єкт господарювання може бути оголошений банкрутом за рішенням суду в разі неспроможності суб'єкта господарювання через недостатність його майна задовольнити вимоги кредиторів.

Тобто за частиною четвертою статті 205 ГК України, визнаючи боржника банкрутом, суд має встановити його неоплатність, а саме недостатність майна для задоволення вимог кредиторів. У зв'язку з цим при винесенні постанови про визнання боржника банкрутом та відкритті ліквідаційної процедури суд в обов'язковому порядку повинен з'ясувати як актив, так і пасив боржника та порівняти їх дані.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.06.2022 у справі № 908/794/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104862228> (також див. постанову від 31.05.2022 у справі № 905/2852/16).

3. Ліквідаційна процедура

Щодо поширення положень частини першої статті 59 КУзПБ на заявлені в ліквідаційній процедурі грошові вимоги Фонду соціального страхування України у вигляді капіталізованих платежів

Тлумачення пункту 2 частини першої статті 64 КУзПБ із застосуванням текстуального та телеологічного способів її інтерпретації свідчить, що диспозиція цієї норми при визначенні вимог, які підлягають задоволенню у другу чергу, передбачає врахування, зокрема, що:

- зобов'язання за такими вимогами виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян. Тобто законодавцем мається на увазі момент виникнення зобов'язання боржника з виплати ним страхових платежів внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян в часі, що передує введенню ліквідаційної процедури у справі;
- визначення суми відповідних платежів здійснюється шляхом їх капіталізації лише у ліквідаційній процедурі.

Системний аналіз приписів частини першої статті 59, частини першої статті 60 КУзПБ у взаємозв'язку з пунктом 2 частини першої статті 64 КУзПБ, пунктом 5 частини першої статті 11 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», частиною другою статті 1205 ЦК України, пунктами 3, 4, 7, 8 Порядку капіталізації платежів Фонду соціального страхування України у випадках ліквідації страхувальників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 № 986, свідчить, що капіталізація виплат майбутніх періодів, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, заподіяної життю і здоров'ю громадян, проводиться саме в період ліквідаційної процедури банкрута, оскільки саме після визнання підприємства банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури підприємницька діяльність підприємства закінчується і строк виконання всіх його грошових зобов'язань вважається таким, що настав.

Капіталізація платежів у справі про банкрутство здійснюється лише після визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури, оскільки сума капіталізованих платежів за своєю правовою природою не вважається боргом у вигляді простроченої суми грошових вимог, а є лише здійсненим у ліквідаційній процедурі розрахунком виплат коштів потерпілим майбутніх періодів.

Лише з моменту визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури платежі, що мають бути виплачені потерпілим в майбутньому, підлягають капіталізації та повинні бути включені до реєстру вимог кредиторів відповідно до пункту 2 частини першої статті 64 КУзПБ, оскільки здійснення капіталізації платежів безпосередньо залежить від початку ліквідації господарюючого суб'єкта (введення ліквідаційної процедури).

Положення частини першої статті 59 КУзПБ не застосовуються до грошових вимог у вигляді капіталізованих платежів, оскільки чинне законодавство пов'язує здійснення капіталізації платежів, у тому числі у справі про банкрутство боржника, з моментом введення процедури ліквідації такої особи (ліквідаційної процедури боржника у справі про банкрутство).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.06.2022 у справі № 22/656 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105458812>.

Щодо нарахування пені на суму податкового боргу, стягнутого рішенням суду, та застосування спеціального строку давності

Аналіз приписів статті 129 ПК України зі змінами, внесеними Законом України від 16.01.2020 № 466-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві», дає підстави для висновку, що грошові вимоги у сумі нарахованої контролюючим органом пені можуть бути заявлені до боржника у справі про банкрутство до їх анулювання за законом відповідно до пункту 129.9 статті 129 ПК України, тобто до спливу 1095 дня, що настає за днем, коли у контролюючого органу згідно із цим Кодексом виникло право нарахувати пеню платнику податків.

Розглядаючи грошові вимоги контролюючого органу до боржника, заявлені у розмірі пені, нарахованої на податкове зобов'язання чи штрафні санкції, господарський суд зобов'язаний встановити, зокрема:

1) базу нарахування пені (правові підстави виникнення податкового зобов'язання та момент його узгодження (у тому числі з урахуванням результатів оскарження), правові підстави та строк сплати штрафу);

2) з якого моменту в контролюючого органу виникло право нараховувати пеню платнику податку та чи було таке право реалізовано в передбачений ПК України спосіб;

3) період нарахування пені, перевіривши таким чином дотримання 1095 денного строку з дня, коли у контролюючого органу відповідно до цього Кодексу виникло право нарахувати пеню платнику податків;

4) заявлення цих вимог до боржника у межах справи про банкрутство до настання строку/умов анулювання пені відповідно до пункту 129.9 статті 129 ПК України.

Такі обставини підлягають перевірці господарським судом і у випадку, коли основне зобов'язання (на яке нараховано заявлену до стягнення пеню) стягнуто з боржника за рішенням суду, адже за таких обставин спеціальний закон не передбачає іншого підходу до нарахування та/чи анулювання пені, ніж відповідно до статті 129 ПК України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.06.2022 у справі № 922/3062/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105458913>.

Щодо виключення з реєстру вимог кредитора – юридичної особи у зв'язку з її ліквідацією

Законодавцем по-іншому врегульовано процедуру ведення реєстру та внесення до нього змін за КУзПБ порівняно із Законом про банкрутство.

Згідно із частиною першою статті 3 КУзПБ вимоги до форми та порядку ведення реєстру вимог кредиторів визначає державний орган з питань банкрутства.

Ведення та внесення змін до реєстру вимог кредиторів арбітражними керуючими (керуючим санацією, ліквідатором) здійснюється відповідно до норм КУзПБ з урахуванням положень, передбачених Вимогами до форми та порядку ведення реєстру вимог кредиторів у справах про банкрутство (неплатоспроможність), затвердженими наказом Міністерства юстиції України від 17.08.2020 № 2778/5.

Пунктом 1 розділу III «Ведення реєстру» зазначених Вимог передбачено, що арбітражний керуючий починає ведення Реєстру за результатами попереднього засідання господарського суду у справі про банкрутство (неплатоспроможність).

Підставою для внесення відомостей до згаданого реєстру є ухвала (постанова) господарського суду або інформація, отримана під час провадження у справі 19 Рішення, внесені до ЄДРСР, за квітень – червень 2022 року

про банкрутство або неплатоспроможність (списання або прощення боргів, задоволення вимог кредиторів, зміна відомостей про кредитора тощо).

Відповідно до частин четвертої та шостої статті 45, частини другої статті 47, частини першої статті 61 КУзПБ після розгляду грошових вимог конкурсних кредиторів ведення такого реєстру та внесення до нього змін покладається на розпорядника майном (керуючого санацією, ліквідатора).

Отже, ведення реєстру вимог кредиторів згідно з положеннями частини першої статті 61 КУзПБ та Вимог належить до компетенції ліквідатора, який на підставі отриманої інформації, зокрема, під час провадження у справі про банкрутство, вносить відповідні відомості до реєстру.

Водночас відповідні дії арбітражного керуючого можуть бути оскаржені до господарського суду в порядку норм КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.06.2022 у справі № 5004/407/12 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104710987>.

Щодо заперечень кредитора стосовно затвердження господарським судом звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу

Заперечуючи звіт ліквідатора та ліквідаційний баланс боржника з підстав неналежного виконання ліквідатором боржника своїх обов'язків у ліквідаційній процедурі та неповноти здійснених ним заходів у цій процедурі, з урахуванням положень частини шостої статті 61 КУзПБ, статей 13, 74 ГПК України, кредитор або інша особа має довести, що ці порушення з боку ліквідатора сталися та призвели до недотримання порядку здійснення ліквідаційної процедури, чим вплинули на формування ліквідаційної маси і на задоволення вимог кредиторів, а також на результати ліквідаційної процедури боржника, і подальше провадження у справі про банкрутство в контексті збільшення судових витрат у справі та застосування додаткових інструментів для задоволення вимог кредиторів є виправданим.

Натомість ліквідатор згідно з покладеними на нього КУзПБ завданнями у ліквідаційній процедурі має довести у звіті, що його дії мали саме мету пошуку і виявлення майна банкрута. Під час ліквідаційної процедури, ліквідатор має здійснювати обґрунтовані і логічні дії, а також здійснювати запити до відповідних органів з урахуванням минулої діяльності банкрута. При цьому кількість запитів не є критерієм якості роботи ліквідатора. Таким критерієм є наповнення ліквідаційної маси.

Поданий на затвердження звіт ліквідатора з додатками має включати обґрунтовані висновки щодо наявності/відсутності підстав покладення на відповідних осіб субсидіарної відповідальності за доведення боржника до банкрутства, підтверджені як аналізом фінансового стану банкрута, так і безпосереднім дослідженням підстав виникнення заборгованості боржника перед кредиторами у справі про банкрутство та сукупності правочинів, інших юридичних дій, вчинених під впливом винних осіб, а також їх бездіяльності, що сприяли виникненню кризової ситуації, її розвитку і переходу в стадію банкрутства боржника.

Під час затвердження звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу висновки ліквідатора щодо відсутності підстав покладення субсидіарної відповідальності на пов'язаних з боржником осіб підлягають перевірці господарським судом щодо їх правомірності, повноти та обґрунтованості, з наведенням відповідної

мотивованої оцінки в ухвалі суду за результатами розгляду звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 30.06.2022 у справі № 904/904/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/105069704>.

Щодо повноти вчинених ліквідатором дій і наявності підстав для затвердження звіту ліквідатора й закриття провадження у справі

За змістом статей 61, 65 КУзПБ правильне завершення ліквідаційної процедури є основним завданням ліквідатора, який з урахуванням покладених на нього повноважень повинен наполегливо та добросовісно працювати упродовж всієї процедури ліквідації.

Законодавцем передбачено певну сукупність дій, які необхідно вчинити під час ліквідаційної процедури, і визначено перелік додатків до звіту ліквідатора, які подаються суду разом із зазначеним звітом та є предметом дослідження в судовому засіданні за підсумками ліквідаційної процедури, яке проводиться за участю кредиторів (комітету кредиторів).

КУзПБ не встановлено вичерпного переліку таких заходів, які має вчинити ліквідатор для завершення ліквідаційної процедури, а встановлено лише основні напрямки таких дій, що дають змогу сформувати ліквідаційну масу та задовольнити, за умови виявлення майна (ліквідних активів), вимоги кредиторів, що логічно впливає з передбачених Кодексом повноважень ліквідатора і надає йому можливість за власним самостійним та незалежним розсудом вчиняти дії щодо виявлення та розшуку активів банкрута для формування ліквідаційної маси.

Обов'язком ліквідатора є здійснення всієї повноти заходів, спрямованих на виявлення активів боржника. При цьому ні у кого не повинен виникати обґрунтований сумнів щодо їх належного здійснення (принцип безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі).

Ліквідатор має право заявити вимоги до третіх осіб, які згідно із законодавством несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника у зв'язку з доведенням його до банкрутства, а стягнені за результатом проведеної роботи суми включаються до складу ліквідаційної маси і можуть бути використані лише для задоволення вимог кредиторів у порядку черговості, встановленому цим Кодексом.

Належним чином проведені ліквідатором дієві заходи щодо встановлення осіб, які у разі доведеності їх шкідливих для боржника дій або бездіяльності несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника, дають змогу наповнити ліквідаційної маси банкрута і, як наслідок, відновити майнових прав кредиторів щодо задоволення їх кредиторських вимог.

Тож поданий на затвердження звіт ліквідатора з додатками має включати обґрунтовані висновки щодо наявності/відсутності підстав покладення на винних осіб субсидіарної відповідальності за доведення боржника до банкрутства, підтверджені як аналізом фінансового стану банкрута, так і безпосереднім дослідженням підстав виникнення заборгованості боржника перед кредиторами у справі про банкрутство та сукупності правочинів, інших юридичних дій, вчинених під впливом винних осіб, а також їх бездіяльності, що сприяли виникненню кризової ситуації, її розвитку і переходу в стадію банкрутства боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 22.06.2022 у справі № 903/624/13 можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/105127706>.

Щодо ухвалення судом рішення про ліквідацію боржника та затвердження звіту ліквідатора без визначення джерела оплати послуг попереднього арбітражного керуючого

Норми КУзПБ не визначають обов'язком ліквідатора визначення джерел оплати праці арбітражного керуючого – свого попередника і не узалежнюють затвердження звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу банкрута, наслідком чого є закриття провадження у справі про банкрутство, з фактом виплати грошової винагороди арбітражного керуючого та здійснення ним витрат в ліквідаційній процедурі.

Згідно з абзацом третім частини шостої статті 30 КУзПБ звіт про нарахування та виплату грошової винагороди, здійснення та відшкодування витрат за підсумками процедур розпорядження майном, санації, ліквідації, реструктуризації заборгованості, погашення боргів подається арбітражним керуючим до господарського суду за п'ять днів до закінчення відповідної процедури, розглядається судом та затверджується ухвалою, що може бути оскаржена у встановленому порядку.

Отже, невіршення питання оплати послуг арбітражного керуючого та відшкодування здійснених ним витрат не є підставою для відмови у затвердженні звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу і закриття провадження у справі про банкрутство на підставі пункту 5 частини першої статті 90 КУзПБ.

Тож прийняття судом рішення про ліквідацію боржника та затвердження звіту ліквідатора без визначення джерела оплати послуг попереднього арбітражного керуючого є таким, що ґрунтується на нормах КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 923/862/15 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104538644>.

Щодо умов, розміру та підстав виникнення в арбітражного керуючого права на отримання додаткової грошової винагороди

Умови, розмір та момент виникнення в арбітражного керуючого права на отримання ним додаткової грошової винагороди як відповідного заохочення за належно виконану роботу з ефективним її результатом встановлені статтею 30 КУзПБ.

Цією нормою в імперативній формі врегульовано, що розмір додаткової грошової винагороди встановлюється за фактом виконання арбітражним керуючим певних дій, зокрема за повернення майна боржника, яке перебувало у третіх осіб, та за погашення вимог кредиторів, а право вимоги виникає в арбітражного керуючого з дня фактичного надходження до боржника стягнутого на його користь майна, яке на день відкриття провадження у справі перебувало у третіх осіб, або з дня фактичного надходження коштів на рахунок боржника, які спрямовуються на погашення вимог кредиторів.

КУзПБ не передбачено повноважень окремого кредитора або комітету кредиторів зменшувати розмір додаткової грошової винагороди ліквідатора, а також відмовляти у її виплаті. Отже, за наявності підстав, а саме з дня фактичного надходження до боржника стягнутого на його користь майна, яке на день відкриття провадження у справі перебувало у третіх осіб, або з дня фактичного надходження коштів на рахунок боржника, ліквідатор має право на нарахування додаткової грошової винагороди та її виплати.

Водночас арбітражний керуючий під час виконання своїх повноважень у відповідній процедурі та стадії провадження, зокрема на стадії ліквідації, може неодноразово змінюватися.

Тож, незважаючи на імперативність норм частини третьої статті 30 КУзПБ щодо умов, розміру та підстав виникнення в арбітражного керуючого права на отримання додаткової грошової винагороди, таке заохочення того чи іншого арбітражного керуючого, який здійснював повноваження у певній процедурі банкрутства, має здійснюватися із застосуванням судового розсуду, оскільки положення зазначеної статті не виключають можливості того, що право на отримання винагороди, передбаченої частиною третьою статті 30 КУзПБ, може виникнути і в арбітражного керуючого, під час здійснення повноважень якого настали визначені цією нормою умови (фактичне надходження до боржника стягнутого на його користь майна, яке на день відкриття провадження у справі перебувало у третіх осіб, або фактичне надходження коштів на рахунок боржника, які спрямовуються на погашення вимог кредиторів), і в інших арбітражних керуючих, які виконували відповідні повноваження у справі про банкрутство у періоди як до, так і після настання встановлених цією статтею умов. Відповідне рішення остаточно має бути ухвалено господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, з урахуванням позиції ключових учасників провадження у справі, передусім зборів/комітету кредиторів і арбітражних керуючих, які стверджують про наявність у них права на отримання додаткової грошової винагороди.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 31.05.2022 у справі № 904/7678/15 можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/104710964>.

III. ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Щодо підстав та умов застосування до боржника процедури реструктуризації боргів і порядку розгляду й затвердження плану реструктуризації заборгованості фізичної особи з урахуванням особливостей, визначених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Сфера регулювання пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ (в редакції Закону від 13.04.2021 № 1382-IX) за суб'єктивним складом учасників є обмеженою та поширюється виключно на боржників (фізичних осіб), визначених абзацом першим пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ: фізичних осіб, в яких єдиним кредитором у процедурі неплатоспроможності є забезпечений кредитор, наявна заборгованість за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою квартири (житлового будинку), що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника.

Текстуальне тлумачення абзацу першого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ свідчить, що диспозиція цієї норми передбачає здійснення провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб за наведеними особливостями у разі наявності одночасної сукупності таких юридичних фактів:

- 1) заборгованість фізичної особи виникла до дня введення в дію цього Кодексу;
- 2) ця заборгованість фізичної особи виникла за кредитом в іноземній валюті;
- 3) такий кредит забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку;
- 4) предмет іпотеки (квартира або житловий будинок) є єдиним місцем проживання сім'ї боржника.

Системне тлумачення абзацу другого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ (в редакції Закону від 13.04.2021 № 1382-IX) свідчить, що наведеним абзацом законодавець конкретизував положення абзацу першого цього пункту та передбачив додатковою кваліфікуючою передумовою застосування абзацу другого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ володіння боржником на праві власності лише одним об'єктом нерухомості, залишивши незмінними умови для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника (фізичної особи) з урахуванням особливостей, визначених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, а саме одночасна наявність сукупності юридичних фактів, установлених абзацом першим цього пункту.

Боржник за наявності відповідних передумов має право самостійно обирати одну з моделей своїх процесуальних дій для відновлення його платоспроможності шляхом реструктуризації наявної заборгованості за кредитом в іноземній валюті з урахуванням особливостей, встановлених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, зокрема:

- звернутися до суду із заявою про його неплатоспроможність у загальному порядку, визначеному книгою IV КУзПБ;

- звернутися до суду із заявою про його неплатоспроможність у спрощеному порядку (без визначення особи арбітражного керуючого та надання доказів авансування винагороду керуючому реструктуризацією, передбачених пунктом 12 частини третьої статті 116 КУзПБ), але за таких умов: єдиним кредитором у процедурі неплатоспроможності є забезпечений кредитор, наявна заборгованість за кредитом в іноземній валюті, а предмет іпотеки (квартира або житловий будинок) є єдиним об'єктом нерухомості, яким володіє боржник на праві власності, та єдиним місцем проживання його сім'ї.

Системний аналіз абзаців першого, другого, шостого – сімнадцятого, дев'ятнадцятого – двадцятого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ дає змогу визначити умови, яким має обов'язково відповідати заява боржника про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність, і виокремити дві групи умов, які має містити план реструктуризації боржника для відповідності його умовам реструктуризації, визначеним цим пунктом, а саме: обов'язкові умови та факультативні умови.

Законодавцем до обов'язкових умов, яким має відповідати заява боржника про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність та має містити план реструктуризації, віднесено:

щодо заяви боржника:

- 1) заборгованість фізичної особи виникла до дня введення в дію цього Кодексу;
- 2) ця заборгованість фізичної особи виникла за кредитом в іноземній валюті;
- 3) такий кредит забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку;
- 4) предмет іпотеки (квартира або житловий будинок) є єдиним місцем проживання його сім'ї;

5) забезпечений кредитор є єдиним кредитором у процедурі неплатоспроможності фізичної особи;

щодо плану реструктуризації:

1) склад і розмір грошових вимог забезпеченого кредитора за цими зобов'язаннями, визначені в національній валюті за курсом, встановленим Національним банком України на дату відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи, до якого не включаються штрафні санкції та пеня;

2) ринкова вартість квартири або житлового будинку, що забезпечує вимоги забезпеченого кредитора, визначена оцінювачем, вибраним кредитором, залежно від якої погашаються визнані вимоги такого кредитора;

3) загальна площа квартири (житлового будинку), обтяженого іпотекою залежно від якої визначається розмір вимог забезпеченого кредитора, які підлягають погашенню;

4) розмір відсоткової ставки на реструктуризоване зобов'язання боржника;

5) строк погашення вимог забезпеченого кредитора.

Решта умов заяви боржника про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність та плану реструктуризації боржника належать до факультативних, зокрема щодо:

заяви боржника – предмет іпотеки (квартира або житловий будинок) є єдиним об'єктом нерухомості, яким боржник володіє на праві власності;

плану реструктуризації:

1) часткове виконання боржником зобов'язань за кредитним договором до відкриття провадження у справі про неплатоспроможність (у разі наявності), за якого розмір вимог забезпеченого кредитора зменшується на одну із величин;

2) інші умови та порядок погашення вимог забезпеченого кредитора, погоджені боржником і забезпеченим кредитором, за умови, що вони не є гіршими для інтересів боржника, ніж ті, що встановлені зазначеним пунктом;

3) порядок прощення (списання) залишку заборгованості за кредитним договором у випадку меншої ринкової вартості квартири (житлового будинку) за суму визнаних вимог кредитора.

За методом правового регулювання абзац вісімнадцятий пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ сформульований як імперативна норма, яка встановлює автоматичне схвалення забезпеченим кредитором плану реструктуризації у разі

відповідності його умовам реструктуризації, визначеним названим пунктом, незалежно від процесуальної позиції і заяв кредитора з цього приводу.

У разі коли подана заява боржника і долучений до неї план реструктуризації відповідають вимогам та умовам для такої процедури, суд за результатами їх розгляду на підготовчому засіданні постановляє ухвалу про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність з одночасним затвердженням плану реструктуризації, тоді як невідповідність поданої заяви умовам реструктуризації, визначеним пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, має негативним процесуальним наслідком відмову у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність.

Відмова у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність через невідповідність поданої заяви умовам реструктуризації, визначеним пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, не позбавляє боржника (фізичну особу) права та можливості звернення до суду з аналогічною заявою, поданою з урахуванням всіх умов, необхідних для здійснення процедури реструктуризації заборгованості за цією нормою, чи звернення до суду із заявою про неплатоспроможність з інших підстав у порядку, визначеному книгою IV КУзПБ, яка передбачає застосування щодо боржника загальної процедури реструктуризації із застосуванням під час розгляду плану реструктуризації положень статті 126 цього Кодексу, оскільки норми КУзПБ такої заборони не містять.

Суд повинен займати активну процесуальну позицію, зокрема і під час перевірки наявності умов та підстав для застосування щодо боржника (фізичної особи) процедури реструктуризації заборгованості за кредитом в іноземній валюті, закріпленої у пункті 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, яка має полягати в повному, всебічному й об'єктивному з'ясуванні обставин щодо відповідності заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність та долученого до неї плану реструктуризації умовам реструктуризації, визначеним цим пунктом.

Межі судового контролю не можуть виходити за рамки перевірки імперативно визначених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ умов реструктуризації, яким має відповідати заява боржника про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність та які має містити план реструктуризації.

Суд не має права самостійно втручатися у визначені боржником в плані реструктуризації умови, зокрема з власної ініціативи з метою приведення у відповідність до пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ плану реструктуризації змінювати строк погашення вимог забезпеченого кредитора або мінімальну суму щомісячного виконання плану реструктуризації (за винятком доведення боржником недостатності доходів для виконання умов реструктуризації (абзац дев'ятнадцятий пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ), а лише може надавати оцінку їх відповідності вимогам та умовам, визначеним наведеною нормою.

Доведення підстав та умов для застосування процедури реструктуризації заборгованості боржника (фізичної особи) за валютним кредитом з урахуванням особливостей, визначених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, і складання плану реструктуризації згідно із зазначеними імперативними нормами є процесуальним обов'язком боржника (фізичної особи), за невиконання якого настає негативний процесуальний наслідок у вигляді відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність, що не позбавляє його права на повторне звернення до суду з такою заявою, врахувавши умови та підстави для застосування наведеної процедури.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 923/984/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105189973>.

Щодо наявності в суду права змінювати наведені боржником у заяві про його неплатоспроможність нормативні підстави для відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність

Положення пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ застосовуються при розгляді заяви кредитора з грошовими вимогами до боржника – фізичної особи лише у разі звернення боржника із заявою та відкриття судом провадження у справі про неплатоспроможність з урахуванням приписів цієї норми.

Цілком очевидно, що суд не має права змінювати наведені боржником в заяві про його неплатоспроможність нормативні підстави для відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність (стаття 113 КУзПБ або пункт 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ), право на визначення яких за приписами частини другої статті 115 КУзПБ належить виключно лише боржнику.

Межі судового контролю за цих умов обмежуються дослідженням судом змісту заяви фізичної особи про відкриття провадження у справі про її неплатоспроможність та долученого до неї проекту плану реструктуризації боржника щодо їх відповідності вимогам та умовам, встановленим статтею 113 КУзПБ або пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ відповідно.

Тож у випадку відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи в загальному порядку, визначеному книгою IV КУзПБ, під час розгляду судом грошових вимог кредитора до боржника приписи пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ не застосовуються.

Системне тлумачення статті 113, пункту 1 частини першої статті 120, частини першої статті 122 КУзПБ свідчить, що подання кредиторами грошових вимог до боржника – фізичної особи та їх розгляд судом здійснюються в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб.

Розглядаючи кредиторські вимоги, суд згідно з нормами статей 45–47 КУзПБ має належним чином дослідити сукупність поданих заявником доказів (договори, накладні, акти, судові рішення, якими вирішено відповідний спір тощо), перевірити їх, надати оцінку наявним у них невідповідностям (за їх наявності), аргументам та запереченням щодо цих вимог, з урахуванням чого з'ясувати, чи є відповідні докази підставою для виникнення у боржника грошового зобов'язання.

Суд зобов'язаний належним чином дослідити подані стороною докази (у цьому випадку – зроблений кредитором розрахунок заборгованості), перевірити їх, оцінити в сукупності та взаємозв'язку з іншими наявними у справі доказами, а в разі незгоди з ними повністю або частково – зазначити правові аргументи на їх спростування і навести в рішенні свій розрахунок, що є процесуальним обов'язком суду.

Розрахунок заборгованості, складений в односторонньому порядку, сам по собі не є первинним документом в розумінні статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», адже не відповідає вимогам, встановленим наведеною нормою для первинних документів. Тому за відсутності первинних документів він не може вважатися доказом, який підтверджує суму кредиту, виданого банком позичальнику, суми траншів кредиту, дату, коли саме та яка сума кредитних коштів була повернута позичальником банку за відображеним у ньому періодом, і, як наслідок, загальну суму боргу тощо.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.06.2022 у справі № 917/1384/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105389855>.

Щодо звернення контролюючого органу з кредиторськими вимогами за зобов'язаннями, які виникли під час здійснення фізичною особою господарської діяльності

Системний аналіз положень статті 42 Конституції України, статті 50 ЦК України свідчить, що статус фізичної особи – підприємця є юридичним статусом, який засвідчує право фізичної особи на заняття підприємницькою діяльністю, тобто самостійною, ініціативною, систематичною, на власний ризик господарською діяльністю, яка здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. При цьому юридичний статус «фізична особа – підприємець» сам по собі не впливає і жодним чином не обмежує правомочностей фізичної особи, які випливають з її цивільної право- та дієздатності.

Принципи здійснення фізичною особою – підприємцем підприємницької діяльності роблять його подібним до юридичних осіб, тоді як у приватних відносинах, незважаючи на будь-які зміни в його статусі, він залишається громадянином – фізичною особою.

Тож факт втрати боржником статусу фізичної особи підприємця не позбавляє податковий орган права звернутися з кредиторськими вимогами у справі про неплатоспроможність фізичної особи за зобов'язаннями, які виникли під час здійснення фізичною особою підприємницької діяльності.

Водночас хоча законодавцем і визначено контролюючий орган, уповноважений відповідно до ПК України здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у межах своїх повноважень, однак положення ПК України не поширюються на відносини щодо порядку сплати, відстрочення чи розстрочення сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, як і відповідальність за порушення такого порядку.

Згідно із частиною шістнадцятою статті 25 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» строк давності щодо нарахування, застосування та стягнення сум недоїмки, штрафів та нарахованої пені не застосовується.

Отже, різна правова природа строку давності щодо нарахування, застосування та стягнення сум недоїмки, штрафів, нарахованої пені і визначення строку давності стягнення податкового боргу не дає підстав для висновку щодо можливості застосування строку, передбаченого статтями 101, 102 ПК України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 21.06.2022 у справі № 921/636/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105178929>.

Щодо застосування абзацу дев'ятнадцятого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ (особливість реструктуризації боргів боржника, яка встановлюється судом)

Згідно з абзацом дев'ятнадцятим пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ боржник і забезпечений кредитор за погодженням можуть встановити в плані реструктуризації або мировій угоді інші умови та порядок погашення вимог забезпеченого кредитора, якщо вони є не гіршими для інтересів боржника, ніж ті, що встановлені цим пунктом. У разі недостатності доходів боржника для виконання умов реструктуризації, за умови проживання боржника в квартирі, обтяженій іпотекою, загальна площа якої не перевищує 60 квадратних метрів або житлова площа якої не перевищує 13,65 квадратного

метра на кожного члена сім'ї боржника, або проживання боржника в житловому будинку, обтяженому іпотекою, загальна площа якого не перевищує 120 квадратних метрів, за рішенням господарського суду може бути встановлена мінімальна сума щомісячного виконання плану реструктуризації, яка не може бути меншою за половину мінімальної заробітної плати, встановленої Кабінетом Міністрів України на день ухвалення такого рішення. Зобов'язання з доведення недостатності доходів покладається на боржника. Ринкова вартість майна, що перебуває у власності або у спільній сумісній власності боржника та не є забезпеченням за кредитом, що підлягає реструктуризації, на яке може бути звернено стягнення, для цілей цього пункту вважається доходом боржника.

Аналіз наведеної норми дає підстави для висновку, що абзацом дев'ятнадцятим пункту 5 «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ врегульовані особливості реструктуризації боргів боржника у випадках, коли у боржника недостатньо доходів для виконання умов реструктуризації, розроблених відповідно до абзаців шостого – чотирнадцятого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ.

Тобто господарський суд за своїм рішенням може зменшити місячний платіж боржника за реструктуризованим зобов'язанням до половини мінімальної заробітної плати у випадках, якщо для виконання умов реструктуризації (сплати суми відповідних платежів, розрахованих відповідно до вимог пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ) у боржника недостатньо доходів.

Водночас, якщо для виконання умов реструктуризації (сплати суми щомісячного виконання плану реструктуризації) у боржника достатньо доходів, то положення абзацу дев'ятнадцятого зазначеного пункту щодо встановлення за рішенням суду мінімальної суми щомісячного виконання плану реструктуризації, яка не може бути меншою за половину мінімальної заробітної плати, не застосовується.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.06.2022 у справі № 903/490/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104827560>.

[Щодо особливостей правового регулювання інституту неплатоспроможності фізичних осіб. Роль арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність фізичної особи. Закриття провадження у справі про неплатоспроможність у межах судової процедури реструктуризації боргів боржника](#)

Щодо особливостей правового регулювання інституту неплатоспроможності фізичних осіб

У судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи скористатися правом на реабілітацію заслуговує лише чесний і сумлінний боржник, тому до боржника – фізичної особи за приписами книги 4 КУзПБ встановлено спеціальні вимоги щодо його добросовісності, інше б суперечило засадам цивільного законодавства, зокрема таким, як добросовісність у здійсненні відповідного права та недопустимість зловживання правом (пункт б частини першої статті 3, частина третя статті 13 ЦК України).

За змістом приписів статей 116, 119, 123, 125, 126, 128 КУзПБ щодо вимог до боржника та процесуальних наслідків їх невиконання законодавець визначив принцип добросовісної поведінки боржника – фізичної особи, за яким право на звільнення від боргів та відновлення платоспроможності у судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи набуває лише добросовісний боржник, який не за своїм неправомірним умислом потрапив у стан неплатоспроможності, сумлінно виконує обов'язки боржника, не приховує обставин, що можуть вплинути на розгляд справи чи задоволення кредиторських вимог, демонструє

дієве прагнення до компромісу з кредиторами щодо умов реструктуризації боргів та в межах об'єктивних можливостей вживає заходів щодо задоволення їх вимог.

Щодо ролі арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність фізичної особи

У судовій процедурі реструктуризації боргів боржника роль арбітражного керуючого є ключовою, адже за частиною першою статті 126 КУзПБ саме йому належить подати суду на затвердження план реструктуризації боргів боржника. Тож керуючий реструктуризацією зобов'язаний забезпечити розроблення такого плану відповідно до вимог статті 124 КУзПБ з урахуванням економічно обґрунтованих пропозицій сторін, подати його в установлені строки на схвалення зборам кредиторів та для затвердження – суду.

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність у межах судової процедури реструктуризації боргів боржника

Системне тлумачення положень статей 90, 123, 126, 128, 129 КУзПБ у взаємозв'язку зі статтями 2, 113 КУзПБ свідчить, що закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи під час судової процедури реструктуризації боргів боржника є можливим:

- зі спеціальних підстав, визначених частиною сьомою статті 123, частиною одинадцятою статті 126 КУзПБ;

- із загальних підстав, визначених пунктами 1–8 частини першої статті 90 КУзПБ (тією мірою, якою ці підстави можуть стосуватися боржника – фізичної особи);

- в інших випадках, передбачених законом (пункт 9 частини першої статті 90 КУзПБ), зокрема визначених пунктами 1–7 частини першої статті 231 ГПК України, в тих межах, що стосуються судової процедури неплатоспроможності фізичної особи.

Ураховуючи, що основним призначенням частини сьомої статті 123 КУзПБ є припинення реабілітації очевидно недобросовісного боржника та можливість її застосування з власної ініціативи суду, господарський суд не може залишити поза увагою обставини, які вказують на наявність підстав для закриття провадження у справі за цією нормою. Тому він, розглядаючи інформацію керуючого реструктуризацією про результати перевірки майнового стану боржника або вирішуючи питання про перехід до судової процедури погашення боргів, зобов'язаний перевірити такі обставини та надати їм юридичну оцінку, про що зазначити у відповідному судовому рішенні.

Виокремивши у частині сьомій статті 123 КУзПБ певний перелік підстав для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи, законодавець в абзаці п'ятому цієї норми зазначає спеціальні наслідки її реалізації: неможливість протягом року повторно скористатися судовою процедурою неплатоспроможності для очевидно недобросовісного боржника. Тому перелік підстав для закриття провадження у справі за частиною сьомою статті 123 КУзПБ слід тлумачити як вичерпний лише в аспекті застосування передбачених цією нормою обмежувальних наслідків такого закриття.

Саме по собі клопотання зборів кредиторів про закриття провадження/перехід до наступної судової процедури, за відсутності передбачених спеціальним законом підстав і обставин, не може бути достатньою та безумовною підставою для задоволення господарським судом такого клопотання.

Порівняльний аналіз положень частини одинадцятої статті 126 КУзПБ з іншими нормами, що регламентують закриття провадження на стадії реструктуризації боргів, свідчить про те, що хоча ці норми частково кореспондуються між собою, проте не є тотожними за ступенем імперативності, колом ініціаторів та передумовами їх застосування. Такі відмінності дають підстави для висновку, що неподання погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів боржника протягом

трьох місяців з дня введення процедури реструктуризації боргів може бути самостійною підставою для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи відповідно до частини одинадцятої статті 126 КУзПБ.

Сам по собі факт недосягнення мети судової процедури реструктуризації боргів не є обов'язковою підставою для припинення реабілітації боржника у справі про відновлення платоспроможності фізичної особи, адже за змістом частини одинадцятої статті 126 КУзПБ у такому випадку закриття провадження у справі є лише одним з варіантів вирішення господарським судом питання щодо подальшого руху справи.

Добросовісність боржника – фізичної особи є визначальним критерієм для оцінки обставин і підстав, з якими КУзПБ пов'язує можливість альтернативного вирішення господарським судом питання щодо подальшого руху справи, зокрема закриття провадження про неплатоспроможність фізичної особи. Тому обставини, що свідчать про недобросовісну поведінку боржника, у сукупності з іншими обставинами справи підлягають врахуванню господарським судом при ухваленні рішення про закриття провадження у справі замість переходу до процедури погашення боргів боржника.

Логічне та філологічне тлумачення частини одинадцятої статті 126 КУзПБ у взаємозв'язку з пунктом 2 частини четвертої статті 122 КУзПБ приводить до висновку, що за їх приписами на господарський суд покладено обов'язок розглянути та вирішити питання щодо подальшого руху справи після спливу тримісячного строку з дня введення процедури розпорядження майном, зокрема в разі неподання на затвердження плану реструктуризації боргів боржника, а словосполучення "має право прийняти рішення" вказує на дискрецію господарського суду при вирішенні цього питання в межах диспозиції частини одинадцятої статті 126 КУзПБ.

У разі неподання до господарського суду протягом трьох місяців погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів боржника суд після спливу цього строку повинен у судовому засіданні з'ясувати позиції сторін та крізь призму судового контролю оцінити за наявними у матеріалах справи доказами причини недосягнення мети судової процедури реструктуризації боргів.

Ураховуючи, що у частині одинадцятій статті 126 КУзПБ конкретизовано лише момент, з якого вона підлягає застосуванню господарським судом, реалізація цієї норми є можливою після спливу трьох місяців з дня введення процедури реструктуризації боргів боржника та до завершення цієї судової процедури, зокрема безпосередньо перед вирішенням господарським судом питання про визнання боржника банкрутом та перехід до судової процедури погашення боргів у порядку частини першої статті 130 КУзПБ.

Приписи частини першої статті 130 КУзПБ не повинні застосовуватися суто формально та зводиться до підрахунку строків чи встановлення відсутності/наявності рішення зборів кредиторів про схвалення плану реструктуризації боргів боржника без встановлення господарським судом обставин справи, перевірки дотримання процесуальних гарантій реалізації прав і захисту інтересів сторін, а також з'ясування підстав для закриття провадження у справі, зокрема за частиною сьомою статті 123, частиною одинадцятою статті 126 КУзПБ.

За змістом абзацу другого частини другої статті 6, частини першої статті 130 КУзПБ процедура погашення боргів боржника вводиться у справі про неплатоспроможність фізичної особи одночасно з визнанням банкрутом боржника, тобто в разі встановлення ознак неплатоспроможності боржника, яка є обов'язковою підставою для визнання боржника

банкрутом та переходу до судової процедури погашення боргів, а саме в порядку частини першої статті 130 КУзПБ, а відсутність ознак неплатоспроможності боржника матиме наслідком закриття провадження у справі на підставі пункту 8 частини першої статті 90 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 903/806/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105458809>.

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи в разі, якщо господарським судом не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника

Тлумачення змісту частини першої статті 90 КУзПБ у взаємозв'язку зі статтею 113 КУзПБ із застосуванням системного способу її інтерпретації свідчить, що наведена норма та визначені нею підстави закриття провадження у справі про банкрутство (за винятком підстав, визначених пунктами 1, 2, які стосуються виключно юридичної особи) є загальними щодо норм книги четвертої IV КУзПБ, яка містить підстави закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи (фізичної особи – підприємця), адже вони застосовуються до більш широкого кола відносин: як банкрутства юридичних осіб, так і фізичних осіб (фізичних осіб – підприємців).

Провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи (фізичної особи – підприємця), яке відкрите і здійснювалося відповідно до положень КУзПБ, може бути закрите з підстав:

- визначених частиною сьомою статті 123 КУзПБ (підстави, характерні за свою особливістю саме фізичній особі);
- визначених пунктами 1–8 частини першої статті 90 КУзПБ (тією мірою, якою ці підстави можуть стосуватися фізичної особи);
- визначених приписами пункту 9 частини першої статті 90 КУзПБ, до яких з урахуванням відсильного характеру положень цього пункту належать: а) процесуальні підстави, встановлені пунктами 1–7 частини першої статті 231 ГПК України (в межах, що стосуються фізичної особи (фізичної особи – підприємця) та підстав банкрутства; б) інші підстави, передбачені законом (до яких відносяться, зокрема, випадки, зазначені в частині одинадцятій статті 126, частині третій статті 128, частині третій статті 129, частині першій статті 134).

Закріплені в частині першій статті 90 КУзПБ підстави закриття провадження у справі про банкрутство (за винятком підстав, визначених пунктами 1, 2, які стосуються виключно юридичної особи) застосовується щодо фізичних осіб (фізичних осіб – підприємців) з урахуванням книги IV КУзПБ.

Тлумачення частини другої статті 90 КУзПБ із застосуванням філологічного та логічного способів інтерпретації приводить до висновку, що обов'язковою передумовою закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи (фізичної особи – підприємця) на підставі пункту 8 частини першої статті 90 КУзПБ є те, що такі процесуальні дії можуть бути вчинені лише до введення процедури погашення боргів боржника та визнання його банкрутом.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 922/1426/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104987446>.

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи у зв'язку з тим, що до боржника не висунуто кредиторських вимог

Якщо після оприлюднення офіційного оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство станом на дату проведення попереднього засідання до боржника не висунуто вимог, суд не має змоги належним чином надати обґрунтовану оцінку твердженням боржника щодо його неплатоспроможності, адже такі твердження боржника у процедурі банкрутства мають бути досліджені судом критично з урахуванням як думки арбітражного керуючого, так й інших конкурсних кредиторів щодо неможливості/недоцільності застосування інших процедур. Тому подальше провадження у справі про банкрутство є неможливим, у зв'язку з чим його належить закрити на підставі пункту 8 частини першої статті 90 КУзПБ, відповідно до якого господарський суд закриває провадження у справі про банкрутство, якщо господарським судом не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.06.2022 у справі № 916/2102/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104747570>.

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи на підставі пункту 1 частини сьомої статті 123 КУзПБ

Незазначення боржником всіх членів сім'ї у деклараціях є порушенням вимог, передбачених частиною п'ятою статті 116 КУзПБ, і фактично позбавляє можливості суд вчинити дії, встановлені пунктами 9, 10 частини п'ятої статті 119 ГПК України, з метою отримання повної, достовірної та актуальної інформації про доходи боржника та членів його сім'ї, майно, задеклароване такими особами при перетині кордону, та зобов'язати орган державної прикордонної служби надати керуючому реструктуризацією і суду інформацію про перетин боржником та членами його сім'ї державного кордону за останні три роки.

Тож незазначення у декларації повної інформації про склад сім'ї є підставою для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи на підставі пункту першого частини сьомої статті 123 та пункту 9 частини першої статті 90 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 21.06.2022 у справі № 903/264/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105178930>.

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи на підставі пункту 2 частини сьомої статті 123 КУзПБ

КУзПБ прямо не регулює порядок доведення того, що боржник та/або члени його сім'ї придбали майно для членів сім'ї боржника за кошти боржника та/або здійснили реєстрацію майна на члена сім'ї боржника з метою ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами, оскільки Закон не встановлює ні орієнтовного, ні вичерпного переліку обставин, що підлягають встановленню та доведенню, а також не визначає докази або способи/засоби доведення відповідних обставин, а тому оцінка таких доказів має бути здійснена судом при розгляді відповідного питання за правилами, передбаченими ГПК України.

Положення пункту 2 частини сьомої статті 123 КУзПБ хоча і не встановлюють передумов для застосування цієї норми (наприклад, визнання в установленому

порядку недійсним (встановлення нікчемності) відповідного правочину або заперечення/спростування відповідних майнових дій з придбання майна членами сім'ї боржника за кошти боржника та/або реєстрації цього майна на члена сім'ї тощо), однак не звільняють від необхідності доведення мети вчинення таких дій (боржника та/або членів його сім'ї) – ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами.

Отже, без встановлення обставин, які підтверджують придбання членом сім'ї боржника майна за кошти боржника та/або проведення реєстрації цього майна на члена сім'ї саме з метою ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами, та без дослідження наданих учасниками провадження у справі про неплатоспроможність доказів суд не має підстав для ухвалення рішення про закриття провадження у справі про неплатоспроможність на підставі пункту 2 частини сьомої статті 123 КУзПБ.

Крім того, закриття провадження у справі за ініціативою суду на підставі пункту 2 частини сьомої статті 123 КУзПБ повинно здійснюватися з урахуванням положень статті 86 ГПК України, оскільки окрім оцінки доводів учасників провадження у справі про неплатоспроможність суд зобов'язаний повно, об'єктивно та безпосередньо дослідити наявні у справі докази і надати оцінку встановленим обставинам у їх сукупності. Саме після такого аналізу доводів усіх учасників та наявних у матеріалах справи доказів суд може дійти висновку, що майно членів сім'ї боржника придбано за кошти боржника та/або зареєстровано на іншого члена сім'ї з метою ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 30.06.2022 у справі № 914/100/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105414482>.

IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Щодо закриття провадження у справі про банкрутство державного підприємства, яке перебуває на стадії розпорядження майном, із застосуванням положень Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України “Про перелік об’єктів права державної власності, що не підлягають приватизації”»

Хоча пункт 9 частини першої статті 90 КУзПБ та пункт 2 частини першої статті 231 ГПК України (відсутній предмет спору) не містять прямої вказівки на закриття провадження у справі про банкрутство з підстав обмеження у застосуванні подальших (після процедури розпорядження майном) процедур санації/ліквідації, проте застосування цих норм як підстав для закриття провадження у справі про банкрутство узгоджується з передбаченою законодавцем в частині першій статті 49 КУзПБ можливістю закрити провадження у справі про банкрутство у процедурі розпорядження майном через встановлені в пункті 2 розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 02.10.2019 № 145-IX «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про перелік об’єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» (далі – Закон № 145-IX) обмеження у застосуванні подальших (після процедури розпорядження майном) судових процедур (стаття 49 КУзПБ).

Тож наявні підстави для закриття провадження у справі про банкрутство державного підприємства, що перебувала на стадії розпорядження майном, відповідно до пункту 9 частини першої статті 90 КУзПБ з урахуванням пункту 2 розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 145-IX.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.06.2022 у справі № 926/1274-6/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104634857>.

Щодо закриття провадження у справі про банкрутство державного підприємства, яке перебуває на стадії ліквідаційної процедури, введеної судом 16.10.2018, на підставі положень Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України “Про перелік об’єктів права державної власності, що не підлягають приватизації”», який набрав чинності 20.10.2019

На боржників – державних підприємств, до яких процедури санації/ліквідації у справах про банкрутство застосовані до набрання чинності Законом України № 145-IX, норми його пункту 2 розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» не поширюються та не застосовуються як підстава для закриття провадження у справі про банкрутство, а провадження продовжується відповідно до застосованої у справі процедури, з урахуванням пункту 4 розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 01/5026/333/2011 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104538647>.

Щодо виду судового рішення (ухвали чи постанови) про затвердження звіту арбітражного керуючого про нарахування і виплату грошової винагороди, здійснення та відшкодування витрат

Згідно зі статтею 30 КУзПБ за результатами розгляду господарським судом заяви арбітражного керуючого про затвердження звіту про нарахування та виплату грошової

винагороди, здійснення та відшкодування витрат, такий звіт має затверджуватися ухвалою суду. Безпідставне затвердження вказаного звіту постановою суду про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури призводить до правової невизначеності та до необґрунтованого розширення переліку судових рішень вказаних в частині третій статті 9 зазначеного Кодексу, який є вичерпним.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 31.05.2022 у справі № 902/121/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104688766>.

[Щодо розгляду заявлених вимог позивача, пред'явлених у межах справи про банкрутство боржника, провадження стосовно якого згодом було закрито](#)

Припинення/закриття провадження у справі про банкрутство не припиняє прав та обов'язків учасників справи, які виникли в цих процедурах, та не призводить до унеможливлення вжиття заходів для повернення майна з огляду на те, що судовий захист порушеного права особи не обмежується лише розглядом справи про банкрутство та спорів, стороною в яких є боржник, в межах справи про банкрутство. Конституція України гарантує кожному судовий захист його прав у межах конституційного, цивільного, господарського, адміністративного і кримінального судочинства. У разі закриття/припинення провадження у справі про банкрутство розгляд спорів, стороною в яких є боржник, у межах справи про банкрутство завершується їх розглядом по суті суддею, якому були передані такі справи автоматизованою системою документообігу суду, з ухваленням відповідного судового рішення, що узгоджується з принципом "незмінності складу суду", задля недопущення створення для сторін перешкод у реалізації права на судовий захист і загрози сутності гарантованого Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод права сторін на доступ до суду та ефективний засіб захисту упродовж розумного строку.

Наведені висновки відповідають положенням частини другої статті 31 ГПК України, відповідно до якої справа, прийнята судом до свого провадження з додержанням правил підсудності, повинна бути ним розглянута і в тому випадку, коли в процесі розгляду справи вона стала підсудною іншому суду, за винятком випадків, коли внаслідок змін у складі відповідачів справа відноситься до виключної підсудності іншого суду (аналогічний висновок викладено в постанові КГС ВС від 20.01.2021 у справі № 5017/2833/2012).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 908/1730/18 (908/3089/20) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104827264>.

[Щодо права на оскарження судового рішення у спорі, стороною в якому є боржник, особами, які не брали участі у справі позовного провадження при вирішенні такого спору](#)

Із порівняння змісту частини другої статті 4, статей 41, 45, 49, 50 ГПК України та статті 1 КУзПБ убачається, що склад учасників у справах позовного провадження не є тотожним складу учасників у справі про банкрутство, зокрема і при вирішенні питання щодо покладення субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями боржника (частина друга статті 61 КУзПБ).

Залучення та участь особи у справі про банкрутство боржника не наділяє її безумовно статусом учасника у спорі, стороною в якому є боржник, що розглядається та вирішується відповідно до статті 7 КУзПБ за правилами ГПК України, а отже, і відповідними процесуальними правами, зокрема і правом на оскарження судових рішень у цій справі. Тому

питання щодо наявності такого права у особи, яка не брала участі в справі позовного провадження при вирішенні спору, стороною в якому є боржник, вирішується за загальним правилом у встановленому законом порядку.

Наведений висновок узгоджується з іншим висновком, коли з огляду на особливості провадження у справі про банкрутство коло осіб, які мають право оскаржити судові рішення у справі про банкрутство, звужено чинним законодавством до учасників цієї справи задля попередження необґрунтованого втручання інших осіб, які не є учасниками справи, в хід процедури банкрутства (відповідна правова позиція викладена в постановках ВС від 20.02.2019 у справі № 5005/2329/2011, від 16.01.2020 у справі № 911/5186/14).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 31.05.2022 у справі № 923/719/17 (910/618/21) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104710968> (також див. постанову від 23.05.2022 у справі № 908/570/20).

Щодо процесуальної дієздатності на оскарження судових рішень у справі про банкрутство осіб, грошові вимоги до боржника яких не визнані судом

Набуття статусу кредитора законодавець пов'язує з наявністю в особи грошових вимог до боржника, поданих у встановленому законом порядку. А набуття такого статусу остаточно формалізується ухвалою суду про визнання вимог кредитора.

Порядок набуття конкурсним кредитором статусу учасника провадження у справі про банкрутство є чітким, зрозумілим та однозначним, і таке нормативне регулювання виключає можливість довільного його трактування.

Лише після вчинення всіх передбачених Законом про банкрутство (стаття 23) чи КУзПБ (стаття 45) дій і прийняття судом відповідної ухвали про повне або часткове (частина шоста статті 23 Закону про банкрутство, частина шоста статті 45, стаття 47 КУзПБ) визнання його вимог кредитор набуває статусу учасника провадження у справі про банкрутство та повну процесуальну дієздатність, тобто здатність особисто здійснювати процесуальні права виконувати свої обов'язки в суді (стаття 44 ГПК України).

Ураховуючи термінологічне визначення поняття «кредитор», наведене в абзаці десятому частини першої статті 1 КУзПБ, порядок набуття кредитором статусу учасника провадження у справі про банкрутство, визначений приписами статті 45 КУзПБ, кредитори (в розумінні абзацу десятого частини першої статті 1 КУзПБ, окрім тих, хто ініціював провадження у справі про банкрутство) з моменту подання заяви, передбаченої абзацом першим частини першої статті 45 КУзПБ, можуть скористатися правами, передбаченими абзацом першим частини шостої названої статті, та правом оскарження судових рішень у справі про банкрутство як особи, які не брали участі у справі (частина перша статті 254 ГПК України), якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки.

Водночас особа, яка за наслідком відмови у визнанні її грошових вимог конкурсного характеру відповідно до статей 1, 23 Закону про банкрутство та статей 1, 45, 46 КУзПБ не набула статусу кредитора боржника у справі про банкрутство, не може вважатися учасником справи про банкрутство і не має процесуальної дієздатності, визначеної законодавством про банкрутство, щодо оскарження ухвали місцевого суду про затвердження реєстру вимог кредиторів у справі про банкрутство та наступних судових рішень у справі про банкрутство (введення санації, введення ліквідаційної процедури та інших), за винятком залучення такої особи у справу про банкрутство у випадку розгляду

майнових та інших спорів щодо боржника, згідно з пунктом 8 частини першої статті 20 ГПК України та статті 7 КУзПБ).

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.06.2022 у справі № 922/1014/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104634883>.

[Щодо оскарження в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції про відмову в задоволенні заяви про закриття провадження у справі про банкрутство окремо від рішення суду](#)

Відсутність словосполучення «ухвали про відмову в задоволенні клопотання (заяви) про закриття провадження у справі про банкрутство» в переліку судових рішень, які можуть переглядатися в апеляційному та касаційному порядку, з огляду на наявність «ухвали про закриття провадження у справі про банкрутство» і системне застосування приписів Закону про банкрутство (КУзПБ з 21.10.2019) не виключає можливості апеляційного та касаційного перегляду ухвали суду першої інстанції про відмову в задоволенні клопотання (заяви) про закриття провадження у справі про банкрутство. Тож учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку ухвалу суду першої інстанції про відмову в задоволенні клопотання (заяви) про закриття провадження у справі про банкрутство і, відповідно, подати касаційну скаргу на таку ухвалу після її перегляду в апеляційному порядку згідно з пунктом 2 частини першої статті 287 ГПК України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.05.2022 у справі № 01/5026/333/2011 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104538647>.

[Щодо касаційного оскарження судових рішень, ухвалених у процедурах банкрутства](#)

При вирішенні питання наявності підстав для відкриття касаційного провадження за касаційними скаргами на судові рішення, визначені абзацом першим частини третьої статті 9 КУзПБ, до яких включені/приєднані скарги на постанови апеляційного суду, прийняті за результатами перегляду судових рішень, які не підлягають оскарженню в касаційному порядку окремо, слід враховувати і таке.

По-перше, як скарга на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ підлягають оскарженню, так і включена/приєднана до неї скарга на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ не підлягають оскарженню окремо, мають відповідати вимогам процесуального закону щодо прийнятності, зокрема статтям 289, 290, 291 ГПК України.

По-друге, скарга на судові рішення, які не підлягають оскарженню в касаційному порядку, може бути включена/приєднана в порядку абзацу другого частини третьої статті 9 КУзПБ до основної скарги на судові рішення, найбільш наближені за датою прийняття (по можливості). Касаційна скарга на судові рішення, які не підлягають оскарженню в касаційному порядку окремо, в разі пропуску строку на касаційне оскарження, визначеного приписами статті 288 ГПК України, має містити клопотання про поновлення строку на касаційне оскарження з вмотивованим обґрунтуванням такого пропуску та підстав включення скарги на судові рішення, що не підлягають касаційному оскарженню, до основної скарги. Ця умова справедлива і для касаційної скарги на постанову апеляційного господарського суду, що може бути оскаржена окремо.

По-третє, судові рішення за скаргою на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ підлягають оскарженню, та включеною/приєднаною до неї скаргою на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ не підлягають оскарженню окремо, повинні бути (як правило) сутнісно (змістовно, логічно) поєднані підставами і доводами, стосуватися прав і охоронюваних законом інтересів особи, щодо якої прийняте судове рішення, яке не підлягає касаційному оскарженню окремо.

Водночас включення скарги на судові рішення, ухвалені за наслідками розгляду скарги банку на дії ліквідатора банкрута, до касаційної скарги на судові рішення, ухвалені за наслідками розгляду грошових вимог банку до боржника, не відповідає вимогам абзацу другого частини третьої статті 9 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 30.06.2022 у справі № Б29/334-09 можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/105069705> (також див. постанови від 26.05.2022 у справі № 01/5026/333/2011, від 31.05.2022 у справі № 924/1227/20, від 07.06.2022 у справі № 922/605/15).

Огляд правових позицій Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду щодо застосування положень Кодексу України з процедур банкрутства. Рішення, внесені до ЄДРСР, за квітень – червень 2022 року / Упоряд. управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС. Київ, 2022. – 39 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua